

ΥΠΟ
ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΩΗΝ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ
ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Η ΚΑΤΑΔΟΛΙΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Η ΚΑΤΑΔΟΛΙΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά κανόνα, τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα τῆς διοικητικῆς πράξεως δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν δήλωσιν τῆς βουλήσεως τοῦ διοικητικοῦ ὄργανου ποῦ τὴν ἐκδίδει. Ἡ διοικητικὴ πράξις εἶναι κατὰ κανόνα «μονομερῆς», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι μόνη ἢ δήλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ ἐκδότης τῆς, πραγματοποιουμένη κατὰ τὸν νόμιμον τρόπον, ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐπέλθῃ τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ὅποιον ὁ ἐκδότης τῆς ἀπέβλεπε. Τοῦτο ἰσχύει διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν διαταγῶν καὶ ἀποφάσεων τῶν διοικητικῶν ὀργάνων.

Ἐν τούτοις, ὠρισμένα διοικητικαὶ πράξεις, καὶ μάλιστα ὀλόκληροι κατηγορίαι, δὲν εἶναι δυνατὸν κατὰ νόμον νὰ ἐκδοθοῦν χωρὶς τὴν σύμπραξιν ἐνὸς ἢ περισσοτέρων διοικουμένων. Ἡ σύμπραξις αὐτὴ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν συναίνεσιν τῶν προσώπων αὐτῶν, δηλαδὴ μὲ μίαν δήλωσιν τῆς βουλήσεως αὐτῶν. Ἡ αἴτησις διορισμοῦ εἰς μίαν δημοσίαν θέσιν εἶναι τὸ συνηθέστερον παράδειγμα ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν.

Τοιουτοτρόπως, μία δευτέρα βούλησις προστίθεται εἰς τὴν βούλησιν τοῦ ἐκδότης τῆς διοικητικῆς πράξεως ὄργανου, ἀναγκαῖα ἐπίσης διὰ τὸ κύρος τῆς διοικητικῆς πράξεως.

Θὰ ἐξηγήσωμεν κατωτέρω, ποῖος εἶναι ἀκριβῶς ὁ ρόλος τῆς δευτέρας αὐτῆς βουλήσεως εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς διοικητικῆς πράξεως. Τίθεται ὁμως ἐδῶ τὸ πρόβλημα, ποῖαι εἶναι αἱ συνέπειαι τῶν ἐλαττωμάτων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐνδεχομένως θὰ ἔπασχεν ἡ βούλησις αὐτὴ τοῦ συμπράττοντος διοικουμένου καὶ ποῖα ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς διοικητικῆς πράξεως.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ὅπου ὑπάρχει ὕποψία ὅτι ἔχει ἐμφιλοχωρήσει ἐλάττωμα εἰς τὴν βούλησιν τοῦ διοικητικοῦ ὄργανου (δόλος, πλάνη, καταδολιεῦσις, κ.λ.π.) ἡ νομολογία ἀποφεύγει νὰ τὸ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ τὸ θεωρήσῃ ὡς λόγον ἀκυρότητος τῆς διοικητικῆς πράξεως. Μόνον ἐὰν τὸ ἐλάττωμα τῆς βουλήσεως ὀδηγῇ, καὶ μάλιστα «καταδήλως», εἰς ἀντικειμενικὴν ὑπαρξιν τοῦ νομικοῦ ἐλαττώματος τῆς «καταχρήσεως ἐξουσίας», ποῦ προβλέπεται ὡς λόγος ἀκυρώσεως εἰς τὸν νόμον, τότε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας φθάνει εἰς τὴν διάγνωσιν ἀκυρότητος τῆς πράξεως, — ὄχι ὁμως ἔνεκα τοῦ ἐλαττώματος

τῆς βουλήσεως, ἀλλὰ ἔνεκα τοῦ ἀντικειμενικοῦ λόγου ἀκυρότητος, πού εἶναι ἡ κατάχρησις ἐξουσίας καί μόνον ἐπειδή ὁ λόγος αὐτός προβλέπεται εἰς τόν νόμον.

Δικαιολογία τῆς στάσεως αὐτῆς εἶναι τὸ ὅτι ἡ βούλησις τοῦ διοικητικοῦ ὄργανου δέν διαμορφοῦται ἐλευθέρως, ὅπως κατὰ κανόνα συμβαίνει εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, ἀλλὰ ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον, δι' αὐτὸ καὶ ἡ διοικητικὴ πρᾶξις ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ λεγόμενον «τεκμήριον νομιμότητος», πού τὴν διατηρεῖ ἰσχυρὰν καὶ ἐφαρμοστέαν, ἕως ὅτου ἡ ἀρμοδίως γενομένη διαπίστωσις ἀντικειμενικῆς παραβάσεως τοῦ νόμου θραύσῃ τὸ τεκμήριον αὐτὸ καὶ ἀπαγγελθῇ δημοσίως ἢ ἀκύρωσις τῆς. Ὅλα δὲ αὐτά, χάριν τῆς προστασίας τῆς σταθερότητος τῶν διοικητικῶν καταστάσεων πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς Διοικήσεως καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν. Τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ θὰ ἐβλάπτοντο πολὺ, ἀπὸ τὴν ἀστάθειαν τῶν διοικητικῶν καταστάσεων πού θὰ ἐδημιουργεῖτο, ἐὰν τὸ κῦρος τῶν διοικητικῶν πράξεων ἠπειλεῖτο ἀπὸ τὰ παντοειδῆ ἐλαττώματα, τὰ ὅποια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διεισδύουν ἐκάστοτε εἰς τὴν βούλησιν τοῦ διοικητικοῦ ὄργανου.

Ἴσχυει ἄραγε τὸ ἴδιον καὶ ὡς πρὸς τὴν βούλησιν τῶν διοικουμένων τῶν συμπραττόντων εἰς τὴν ἐκδοσιν διοικητικῶν πράξεων; Θὰ ἀναζητηθοῦν ἢ ὄχι τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ εἰς τὴν βούλησιν τῶν προσώπων τούτων; Τὸ ζήτημα αὐτὸ θὰ ἐξετάσωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Α'

Ἐλαττώματα τῆς βουλήσεως τοῦ διοικουμένου ἐπὶ πράξεων πού ἐκδίδονται κατόπιν αἰτήσεως αὐτοῦ.

Εἰς τὰς περιπτώσεις, ὅπου ἡ βούλησις τοῦ διοικουμένου εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν ἐκδοσιν διοικητικῆς τινος πράξεως, ὀμιλοῦμεν περὶ πράξεως «μονομεροῦς» κατ' ἀρχὴν, ἡ ὅποια ἐν τούτοις δέν εἶναι ἰσχυρὰ ἐὰν ἕνα ἄλλο πρόσωπον δέν συναινέσῃ εἰς τὴν ἐκδοσίν τῆς. Ὅμιλοῦμεν τότε περὶ διοικητικῶν πράξεων ἐκδιδομένων τῇ συμπράξει τοῦ διοικουμένου (πράξεις προτεινόμεναι ἢ προκαλούμεναι ἢ χρῆζουσαι ἀποδοχῆς: Actes proposés ou pronouqués ou acceptés). Ὁ Jèze κατέτασεν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν τοὺς διορισμοὺς ὑπαλλήλων, τὴν κατάταξιν ἐθελοντῶν, τὴν ἐνέργειαν δημοσίου διαγωνισμοῦ κ.λ.π. Εἶναι δυνατόν νὰ προσθέσῃ κανεῖς καὶ τὴν πολιτογράφειαν, τὴν παραχώρησιν μεταλλείου, τὴν ἀπονομὴν διπλώματος εὐρεσιτεχνίας, τὰς διαφόρους διοικητικὰς ἀδείας πού προβλέπουν οἱ νόμοι, ὡς καὶ ὠρισμένας πράξεις προκαλουμένας ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων, ὡς ἢ κατ' αἰτησιν μετάθεσις, ἢ κατ' αἴτησιν ἀποστρατεία, κ.λ.π.

Συνήθως, ἡ συναίνεσις τοῦ διοικουμένου εἶναι δήλωσις βουλήσεως προηγουμένη τῆς πράξεως. Τότε ἔχει τὴν μορφήν αἰτήσεως. Ἐὰν δέν ὑπάρχει αὐτὴ ἢ προηγουμένη συναίνεσις, τότε ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδοχῆ τῆς πράξεως ἰσοδυναμεῖ κατ' ἀρχὴν πρὸς συναίνεσιν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας μία ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδοχῆ θὰ ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν φύσιν τῆς

πράξεως, ὡς π.χ. τὸ δίπλωμα εὐρεσιτεχνίας. Γίνεται ὁμως δεκτὸν ὅτι διορισμὸς ὑπαλλήλου πού ἐξεδόθη χωρὶς αἴτησιν τοῦ ἐνδιαφερομένου γίνεται ἰσχυρὸς διὰ τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδοχῆς του.

Ἡ γερμανικὴ θεωρία τοποθετεῖ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν πράξεων εἰς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῶν διοικητικῶν συμβάσεων καὶ τῶν καθαρῶς μονομερῶν διοικητικῶν πράξεων. Μνημονεύεται ἐδῶ πρόσφατος μελέτη τοῦ Yves Madiot, ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰς τὰ σύνορα τῆς συμβάσεως καὶ τῆς μονομεροῦς πράξεως» (1971), ὅπου ἐπανεξετάζεται μὲ πρωτότυπον τρόπον τὸ ὅλον θέμα.

Στὴν πραγματικότητα, αἱ βουλήσεις αἱ ὁποῖαι συνεργάζονται διὰ τὴν παραγωγὴν μιᾶς διοικητικῆς πράξεως τῆς κατηγορίας αὐτῆς, εἶναι βεβαίως δύο. Ἐν τούτοις, ἡ κρατοῦσα θεωρία ἀρνεῖται τὸν συμβατικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς πράξεις τῆς κατηγορίας αὐτῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπεροχῆς τῆς βουλήσεως τοῦ Κράτους ἐναντι τῆς βουλήσεως τοῦ συμπράττοντος ἰδιώτου. Ἡ ἰδέα αὐτῆς τῆς ὑπεροχῆς ἔχει ὀδηγήσει εἰς τὴν λύσιν, ὅτι μόνη ἡ βούλησις τοῦ Κράτους παράγει καὶ συντελεῖ τὴν πρᾶξιν. Ἡ εἰσφορὰ τῆς βουλήσεως τοῦ ἰδιώτου (διοικουμένου) μακρὰν τοῦ νὰ ἔχη τὴν σημασίαν προτάσεως ἢ ἀποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ συμβαλλομένου, ἔχει μόνον τὴν ἐννοίαν ὄρου ἀναγκαίου διὰ τὴν ἰσχὺν τῆς πράξεως (conditio sine qua non). Δηλαδή ἡ συναίνεσις τοῦ διοικουμένου διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς διοικητικῆς πράξεως πού τὸν ἀφορᾷ, θεωρεῖται στοιχεῖον ἐξωτερικόν, ἐνῶ ἡ πρότασις τοῦ «συμβαλλομένου» εἶναι στοιχεῖον ἐσωτερικόν, ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν δύο βουλήσεων καὶ τὴν ἀμφίπλευρον δέσμευσιν αὐτῶν — δηλαδή εἰς τὴν σύμβασιν, ὅπως αὐτὴ εἶναι γνωστὴ στὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐλαττώματα τῆς βουλήσεως τοῦ συμπράττοντος ὡς ἄνω διοικουμένου, ἡ νομολογία φαίνεται νὰ δέχεται ὅτι τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ βλάπτουν, ὑπὸ ὀρισμένους ὄρους, τὴν ἰσχὺν τῆς προταθείσης ἢ γενομένης ἀποδεκτῆς διοικητικῆς πράξεως.

Ἡ λύσις αὐτὴ διαφέρει σημαντικὰ ἀπὸ τὴν λύσιν, πού γίνεται δεκτὴ ὡς πρὸς τὰ ἐλαττώματα βουλήσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ διοικητικοῦ ὄrganου. Ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους ἡ νομολογία διστάζει νὰ συναγάγη ἀκυρότητα τῶν πράξεων ὡς συνέπειαν τοιούτων ἐλαττωμάτων βουλήσεως τοῦ ὄrganου (τεκμήριον ὀρθῆς βουλήσεως, τεκμήριον νομιμότητος, χάριν σταθερότητος τῶν διοικητικῶν καταστάσεων). Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ὑφίστανται, προκειμένου περὶ ἐλαττωμάτων τῆς βουλήσεως τῶν συμπραττόντων διοικουμένων. Ὁ συμπράττων διοικούμενος, ἐνεργεῖ ὡς ἰδιώτης, ὑπαγόμενος εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, ἢ δὲ βούλησις του δὲν ἀπολαβεῖ τοῦ τεκμηρίου τὸ ὅποιον ἐγγυᾶται τὴν ὀρθότητα τῆς βουλήσεως τῶν δημοσίων ὄrganων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προστατεύσῃ τὴν σταθερότητα τῶν καταστάσεων, τὰς ὁποίας αἱ κατὰ κανόνα μονομερεῖς πράξεις τῶν ὄrganων τούτων δημιουργοῦν. Συνεπῶς, τὰ ἐλαττώματα βουλήσεως τοῦ συμπράττοντος διοικουμένου, συνεπάγονται, κατ' ἀρχὴν, συνεπείας κατὰ προσέγγισιν ἀναλόγους μὲ ἐκεῖνας, πού θὰ συνεπήγοντο, ἐὰν ὑπῆρχαν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ἡ νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐδέχθη κατ' ἐπανάληψιν αὐτάς τὰς λύσεις, ἀναζητεῖ δὲ ἰδίως, ἐὰν ἡ βούλησις τοῦ διοικουμένου εἶναι εἰλικρινῆς ἢ ἐὰν τείνη εἰς σκοπὸν ξένον πρὸς τὸν νόμον. Μὲ ἄλλους λόγους, ἐρευνᾷ ἐὰν πάσχη ἀπὸ τοῦ ἐλάττωμα ἐκεῖνο, ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν λεγομένην καταστρατήγησιν ἢ καταδολίευσιν τοῦ νόμου:

«Δὲν ἀρκεῖ τὸ γεγονὸς νὰ συντρέχωσι παρὰ τῶ διοικουμένῳ αἱ νόμιμοι προϋποθέσεις πρὸς ἀπαίτησιν διὰ κρατικὴν τινα παροχὴν, ἀλλὰ δεόν πρὸς τοῦτοις καὶ ἡ ὑποβαλλομένη παρ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτο αἴτησις, νὰ ἦ ἀπηλλαγμένη ἐλαττωμάτων, ἐλάττωμα δὲ καὶ δὴ νομικὸν τῆς αἰτήσεως συνιστᾷ τὸ νὰ ἐπιδιώκεται δι' αὐτῆς σκοπὸς ἄλλος ἢ ὁ νενομοθετημένος» (ἀπόφ. 235 τοῦ 1945).

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ τίθεται ἡ γενικὴ αὐτὴ ἀρχή, ἡ ἀπόφασις θεωρεῖ ὅτι ἀκύρωσ ἐγένετο παραχώρησις στεγάζσεως εἰς ἓνα οἶκημα ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ ἐξωσθῇ ὁ αἰτών, ποῦ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον εἶχεν ὑποβάλει τὴν αἴτησιν στεγάζσεως, δηλαδὴ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐπικειμένην ἐξωσίν του.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν 2397 (1953) γίνεται δεκτὸν, ὅτι νομίμως θὰ ἐγίνετο ἀνάκλησις ἀδείας ἰδρύσεως πρακτορείου ἐφημερίδων, ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ αἰτών δὲν εἶχε «σοβαρὰν» πρόθεσιν ἰδρύσεως πρακτορείου ἢ ὅτι εἶχε μὲν τοιαύτην ἀρχικῶς, ἀλλὰ τὴν ἐγκατέλιπεν ἐν τῷ μεταξῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαπιστώνεται ἀσυμφωνία μεταξῦ τῆς βουλήσεώς του καὶ τῆς ἐκφρασθείσης εἰς τὴν αἴτησιν δηλώσεως, ἀσυμφωνία ποῦ ὁδηγεῖ στὴν ἀνυπαρξίαν τῆς αἰτήσεως καὶ ἄρα στὴν ἔλλειψιν τῆς ἀναγκαίας κατὰ νόμον συναινέσεως τοῦ διοικουμένου — συναινέσεως ποῦ ἀποτελεῖ ὄρον διὰ τὴν νομιμότητα τῆς ἀδείας ἰδρύσεως πρακτορείου.

Εἰς ἄλλην ἀπόφασιν (1390 τοῦ 1956) τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δέχεται ὅτι, ἐπὶ ἀμοιβαίας μεταθέσεως ἐκπαιδευτικῶν, ποῦ γίνεται κατὰ νόμον «τῆ αἰτήσεως τῶν», προϋπόθεσις τῆς νομιμότητος τῆς μεταθέσεως εἶναι τὸ εἰλικρινές καὶ ἀνεπίληπτον τῆς αἰτήσεως, αὐτὸ δὲ διὰ νὰ μὴ ἐμφιλοχωρήσῃ ἐξ αἰτίας τῆς ἀνειλικρινοῦς αἰτήσεως, ἐμπόδιον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου, ποῦ εἶναι, νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἢ μετάθεσις τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, δέχεται περαιτέρω ἡ ἀπόφασις, ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς αἰτοῦντας ἐγνώριζεν ὅτι μετ' ὀλίγον καταλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ ὄριον ἡλικίας, προφανῶς δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ μεταβῇ στὴν νέαν του θέσιν, ἀλλὰ εἶχε σκοπὸν νὰ διευκολύνη συνάδειφόν του εἰς τὴν ποθουμένην μετάθεσιν. «Ἐνεκα τούτου», καταλήγει ἡ ἀπόφασις, «τὸ ἀνειλικρινές καὶ συνεπῶς μὴ νόμιμον τῆς αἰτήσεως, κατέστησεν ἐλαττωματικὴν τὴν ὅλην ἀμοιβαίαν μετάθεσιν, ἥτις, διὰ τοῦτο, νομίμως ἀνεκλήθη». Ἡ αὐτὴ λύσις εὐρίσκεται καὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν 1059 τοῦ 1934.

Τέλος εἰς ἄλλην ἀπόφασιν (2371 τοῦ 1947) γίνεται δεκτὸν (κατὰ τὰ πρό τοῦ Ὑπαλ. Κώδικος ἰσχύοντα) ὅτι, ἐὰν ὁ ὑπάλληλος ὑποβάλει παραίτησιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀποφύγῃ ἐπικειμένην πειθαρχικὴν δίωξιν, ἐπιτυχῆ δὲ τοῦτο (δηλαδὴ τὴν ματαίωσιν τῆς πειθαρχικῆς διώξεως), δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν

παραίτησίν του ταύτην, ἔστω καὶ ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ ἠμποροῦσε κατὰ τὸν νόμον νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ, ἐὰν ἡ αἴτησις παραιτήσεως ἦτο εἰλικρινῆς καὶ δὲν ἐβαρύνετο μὲ τὸ ἐλάττωμα τῆς προθέσεως καταστρατηγήσεως τῆς πειθαρχικῆς διαδικασίας.

Αἱ λύσεις αὐταὶ ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας θεωρεῖ τὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι διέπουν τὸ ἐλάττωμα τῆς καταδολιεύσεως τοῦ νόμου, ὡς ἰσχυροῦσας ὡς πρὸς τὴν βούλησιν τῶν διοικουμένων, τῶν ὁποίων ἡ σύμπραξις εἶναι κατὰ τὸν νόμον ἀναγκαία διὰ τὴν παραγωγὴν μιᾶς διοικητικῆς πράξεως.

B'

Ἐλαττώματα τῆς βουλήσεως τοῦ διοικουμένου κατὰ τὴν ἄσκησιν συνταγματικῶν δικαιωμάτων. Ἡ συμμετοχὴ δημοσίων ὑπάλληλων εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς.

Τὰς ἀνωτέρω ἀρχὰς εἶχε τὴν εὐκαιρίαν τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ εἰς περίπτωσιν, ὅπου ἐπρόκειτο περὶ ἄσκήσεως ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν, τοῦ συνταγματικοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς.

Ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ τοῦ δικαιώματος τούτου, πού διασφαλίζεται στὸ Σύνταγμα, ὁδήγησε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας (πρὶν ἀπὸ εἴκοσι περίπου ἔτη) εἰς λύσεις ἐξ ἴσου εἰδικὰς καὶ πρωτοτύπους ὡς πρὸς τὰ ἐλαττώματα βουλήσεως τοῦ διοικουμένου.

Συμφώνως πρὸς τὰ γνωστὰ συνταγματικὰ θέσμια (τὰ καὶ τότε ἰσχύοντα) οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι δὲν εἶναι ἐκλόγιμοι εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς ἐὰν δὲν παραιτηθοῦν προηγουμένως. Ἡ παραιτήσις τῶν δηλώνεται ἐγγράφως καὶ θεωρεῖται ὡς γενομένη αὐτοδικαίως δεκτὴ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ ὑπάλληλος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀποδοχὴν τῆς δηλώσεώς του περὶ παραιτήσεως, ὡς συμβαίνει εἰς τὰς συνήθεις περιπτώσεις ὑποβολῆς παραιτήσεως. Ὡστε ὁ ὑπάλληλος, ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς δηλώσεώς του, ἐν ὄψει ὑποβολῆς ὑποψηφιότητος ὡς βουλευτοῦ, δικαιούται νὰ θεωρήσῃ ὅτι ἐφ' ἐξῆς δὲν φέρει τὴν ἰδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου.

Λοιπὸν, μεταξὺ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, ὑπάρχουν ἐπιστήμονες διαφόρων κλάδων, ὡς ἰατροί, κτηνίατροι, μηχανικοὶ, οἰκονομολόγοι, ἠλεκτρολόγοι καὶ ἄλλοι εἰδικοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σπουδάσει ὡς ὑπότροφοι τοῦ Κράτους, εἴτε εἰς εἰδικὰς Σχολὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἴτε εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς ἀντάλλαγμα δὲ τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπηρετήσουν ἐπὶ ὄρισμένα ἔτη. Ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀσκήσουν ἐλευθέρως ἐπαγγέλματα, ἰατροῦ, μηχανικοῦ κ.λ.π., εἶχεν ἐπηρεάσει ὄρισμένα πρόσωπα ἀπὸ τὰς κατηγορίας αὐτὰς ἰδίως ἀξιωματικούς. Καὶ εἶχαν δηλώσει παραιτήσιν ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου πρὶν λήξει ἡ ὑποχρέωσις ὑπηρετήσεως πού εἶχαν ἀναλάβει, ἔπραξαν δὲ τοῦτο ἐπικαλούμενοι τὸ ὅτι εἶχαν ὑποβάλει ὑποψηφιότητα διὰ νὰ ἐκλεγῶν βουλευταί.

Ἄφου τὸ Σύνταγμα ὀρίζει ὅτι ἡ δήλωσις παραιτήσεως τοῦ ὑποψηφίου

βουλευτοῦ γίνεται αὐτοδικαίως ἀποδεκτὴ, οὗτοι, θεωροῦντες διὰ τὴν ἐπαυσαν πλέον νὰ ἀνήκουν εἰς τὰ στελέχη, ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης τὴν διαγραφὴν τῶν ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ ἐπανελαμβάνετο εἰς τὰς παραμονὰς ἐκλογῶν: μερικαὶ δεκάδες στρατιωτικῶν ἰατρῶν, μηχανικῶν κ.λ.π. ἐζήτησαν τὴν ἀποστρατείαν τῶν πρὶν λήξουν αἱ ὑποχρεώσεις τῶν, ἐπικαλοῦμενοι τὴν ὑποψηφιότητά τῶν ὡς βουλευτῶν. Ἔτσι, ὁμοῦς, ἐδημιουργοῦντο κενά, ἰδίως εἰς κατωτέρους βαθμοὺς, καὶ σημαντικαὶ δυσχέρειαι εἰς τὴν Διοίκησιν, ἡ ὁποία ὁμοῦς, κατόπιν δισταγμῶν, ἔδειχνε σεβασμὸν πρὸς τὸ συνταγματικὸν δικαίωμα τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀνεγνώριζεν αὐτοὺς ὡς νομίμως ἐξεληθόντας τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, καὶ ἐξέδιδε διατάγματα ἀποστρατείας τῶν.

Τότε, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους αὐτοὺς βουλευτὰς, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν ὑπηρεσίας μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἐλησμόνουν ταχέως τὸ ἐνδιαφέρον τῶν διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ δὲν ἐνεργοῦσαν τίποτε, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ὑποψηφιότητά τῶν κατὰ τὴν προεκλογικὴν περίοδον. Μερικοὶ δὲν παρουσιάσθησαν καθόλου εἰς τὴν ἐκλογικὴ τῶν περιφέρειαν, ἄλλοι ἔλαβον ἐλαχίστας ψήφους, ἄλλοι κανένα, καὶ φαίνεται διὰ φυσικά, κανεὶς δὲν ἐξελέγη βουλευτῆς. Ὅλοι ὁμοῦς ἐπέστρεψαν μὲ τὸν τρόπον αὐτόν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ὡς ἰατροὶ ἢ μηχανικοὶ, κ.λ.π.

Ἡ Διοίκησις δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ ἀπαθῶς αὐτὴν τὴν τακτικὴν. Εἶχε τὴν ἀπόδειξιν διὰ τὴν δῆλωσιν τῆς βουλήσεως αὐτῶν νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ, δὲν ἦτο σοβαρά. Ὅτι, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ν' ἀσκήσουν ἐν συνταγματικὸν δικαίωμα, ἐσκόπευον πραγματικὰ νὰ καταστρατηγήσουν τὴν ὑποχρέωσιν τῶν νὰ ὑπηρετήσουν ἐπὶ ὠρισμένα ἔτη, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν σπουδῶν ποὺ τοὺς εἶχε προσφέρει τὸ Κράτος. Μὲ αὐτὴν τὴν βάσιν, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἶχε προβῆ εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῶν διαταγμάτων ἀποστρατείας τῶν καὶ τοὺς διέτασσε νὰ προσέλθουν πρὸς ἀνάληψιν ὑπηρεσίας, «ἐντὸς τῆς ταχυτέρας προθεσμίας»!

Οἱ τέως ὑποψήφιοι βουλευταὶ προσέβαλον αὐτὰς τὰς πράξεις δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἐπεκαλοῦντο τὴν συνταγματικὴν ἐλευθερίαν παντὸς πολίτου νὰ θέσῃ ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ καὶ ἰσχυρίζοντο διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν δὲν δύναται νὰ παρεμποδισθῆ ἀπὸ τὰς τυχόν ἀνελημμένας ὑποχρεώσεις νὰ ὑπηρετήσουν ἐπὶ ὠρισμένα ἔτη.

Ἐπὶ πλέον, ἰσχυρίζοντο διὰ τὴν Διοίκησιν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀναζητήσῃ τὰς ἐσωτερικὰς διαθέσεις τῶν ἢ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεων τῶν, καὶ διὰ τὴν μία τοιαύτη ἔρευνα δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς ἀνεπίτρεπτος περιορισμὸς ἂν μὴ καὶ κατάλυσις τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας παντὸς πολίτου νὰ λάβῃ μέρος ὡς ἐκλόγιμος εἰς τὰς ἐκλογάς.

Ἐπρεπε λοιπὸν, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐξῆς ζητήματα:

α. Οἱ κανόνες οἱ σχετικοὶ μὲ τὴν καταδολίευσιν τοῦ νόμου εἶναι ἐφαρμοστέοι ἢ ὄχι ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ διοικουμένου ποῦ συμπράττει εἰς τὴν παραγωγὴν μιᾶς διοικητικῆς πράξεως;

β. Ἐπί καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν παρεμποδίζεται εἰδικῶς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ σύμπραξις τοῦ διοικουμένου συνδέεται ἐδῶ μὲ τὴν ἄσκησιν ἐνός συνταγματικοῦ δικαιώματος, δηλαδὴ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς;

γ. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν παρεμποδίζεται, μήπως ἡ ἐφαρμογὴ τῶν περὶ καταδολιεύσεως τοῦ νόμου κανόνων πρέπει ἐδῶ νὰ γίνῃ κατὰ εἰδικὸν τρόπον, διὰ νὰ διασωθῇ ἀκέραιον τὸ συνταγματικὸν δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι — καὶ ποῖος τότε θὰ πρέπει νὰ εἶναι «ὁ εἰδικός» αὐτὸς τρόπος;

Ἐπί τοῦ πρώτου ἐρωτήματος, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἔδωσε, μὲ μίαν σειρὰν ἀποφάσεων τοῦ (ἀριθμ. 1163 καὶ ἐπ. τοῦ 1959) τὴν καταφατικὴν λύσιν:

«Ἐπειδὴ, κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, ἡ δῆλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ προσώπου τοῦ ἐπικαλουμένου ὀρισμένην διάταξιν νόμου πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐπέλθωσιν ἐπ' αὐτοῦ αἱ ὑπὸ τῆς διατάξεως ταύτης προβλεπόμεναι ἔννομοι συνέπειαι, δεόν νὰ εἶναι καλόπιστος καὶ σοβαρὰ, διότι ἄλλως, ἔλλειπει καλῆς πίστεως, εἰδικώτερον, ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν τὸ πρόσωπον ἀποβλέπει εἰς σκοπὸν ἀλλότριον τοῦ ἐν τῷ νόμῳ προβλεπομένου καὶ προστατευομένου, ἦτοι ἀποβλέπει εἰς καταδολιεύσιν τοῦ νόμου, ἡ δῆλωσις βουλήσεως αὐτοῦ ἢ προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐπέλευσιν τῶν ἐννόμων συνεπειῶν του, δὲν εἶναι ἱκανὴ ἵνα ἐπιφέρῃ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενον ἀποτέλεσμα ἄτε οὐσα δῆλωσις βουλήσεως ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου καὶ πρὸς τὸν δι' αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν ταύτην ἀρχὴν τοῦ δικαίου, ἐφαρμοζομένην καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἡ δῆλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ἢ στρατιωτικοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κ.λ.π. τοῦ δηλοῦντος παραίτησιν ἀπὸ τῆς θέσεώς του κατὰ τὸ ἄρθρ. 71 τοῦ Συντάγματος πρὸς ὑποβολὴν ὑποψηφιότητος βουλευτοῦ, ἵνα ἐπιφέρῃ τὸ ἐν τῷ ἄρθρῳ 71 προβλεπόμενον ἀποτέλεσμα τῆς αὐτοδικαίας λύσεως τῆς ὑπαλληλικῆς σχέσεως, δεόν νὰ εἶναι καλόπιστος καὶ ν' ἀποβλέπῃ σοβαρῶς εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου προστατευομένου δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι, ὡσάκις δέ, τουναντίον, δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸν σκοπὸν τούτον, ἀλλ' εἰς ἄλλον σκοπὸν, καὶ δὴ εἰδικώτερον, εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ αἰτουμένου τὴν παραίτησιν ὑπαλλήλου ἀπὸ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας, κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἔχει ἀναλάβει ἐναντι τοῦ Κράτους, συνισταμένας εἰς ὑποχρεωτικὴν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Στρατῷ ἢ ἄλλῃ θέσει ἐφ' ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα, τότε ἡ παραίτησις αὕτη, δηλουμένη ἀπλῶς καὶ μόνον πρὸς καταδολιεύσιν τοῦ νόμου, δὲν ἐπάγεται τὸ ἐν τῷ ἄρθρῳ 71 τοῦ Συντάγματος προβλεπόμενον ἀποτέλεσμα, τῆς αὐτοδικαίας, δηλονότι, λύσεως τῆς δημοσίας ὑπαλληλικῆς σχέσεως».

Ἔτσι, γίνεται δεκτὸν μὲ τρόπον σαφῆ καὶ ἀπερίφραστον, ὅτι τὸ ἐλάττωμα τῆς καταδολιεύσεως τοῦ νόμου, ἂν ἀνευρεθῇ εἰς τὴν βούλησιν τοῦ συμπράττοντος προσώπου, ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀκυρότητα τῆς ἐκδιδομένης μὲ τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ διοικητικῆς πράξεως — ἐνῶ τοιαύτη καταδολιεύσις τοῦ νόμου, κατὰ κανόνα, δὲν ἀναζητεῖται (καθὼς ἀνεπτύξαμεν ἀνωτέρω) εἰς τὴν βούλησιν τοῦ

διοικητικοῦ ὄργανου. Ἡ βούλησις τοῦ συμπράττοντος ἰδιώτου δὲν ἔχει τεθῆ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ νόμου οὔτε τεκμαίρεται ὡς ὀρθή καὶ νόμιμος καθὼς τεκμαίρεται ἢ βούλησις τοῦ ὄργανου. Συνεπῶς, ἐὰν ἡ βούλησις τοῦ διοικουμένου (στὴν προκειμένην περίπτωσιν ἢ συναίνεσις) διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς διοικητικῆς πράξεως πάσχει ἀπὸ ἑνα ἐλάττωμα, τὸ ὁμαλὸν ἀποτέλεσμα εἶναι ἢ ἀκυρότης αὐτῆς τῆς συναινέσεως καί, κατὰ συνέπειαν, καὶ τῆς διοικητικῆς πράξεως, διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς ὁποίας ἡ συναίνεσις αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία.

Δίδουσαι τὴν ὡς ἄνω λύσιν εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα, αἱ ἴδια ἀποφάσεις τοῦ Σ.Ε. δίδουν ταυτοχρόνως τὴν λύσιν καὶ τοῦ δευτέρου ἐρωτήματος, δεχόμεναι ὅτι οἱ κανόνες περὶ καταδολιεύσεως τοῦ νόμου εἶναι ἐφαρμοστέοι ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ συμπράττοντος διοικουμένου καὶ ὅταν πρόκειται περὶ ἀσκήσεως δικαιωμάτων συνταγματικῶς κατοχυρωμένων.

Ναί, ἀλλὰ τότε ἀμέσως προβάλλει ὁ δισταγμός: ἐλέγχοντες τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεων τῶν ὑποψηφίων, δὲν περιορίζομεν ἄραγε εἰς ἀνεπίτρεπτον βαθμὸν τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐκλέγεσθαι; Ἐνας τέτοιος κίνδυνος πρέπει ν' ἀποφευχθῆ, μὲ μίαν ἐναρμόνισιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς καταδολιεύσεως πρὸς τὴν ἀνάγκην ν' ἀφεθῆ ἐντελῶς ἐλευθέρα ἢ ἄσκησις τοῦ συνταγματικοῦ αὐτοῦ δικαιώματος.

Ἴδου λοιπὸν κατὰ ποῖον τρόπον, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐπραγματοποίησε τὴν ἐναρμόνισιν αὐτὴν:

«Ἡ Διοίκησις δὲν δύναται νὰ ἐλέγξῃ προληπτικῶς τὴν ὑπαρξιν τῆς τοιαύτης καταδολιεύσεως, ὑποχρεουμένη πάντως νὰ ἐνεργήσῃ τὰ κατὰ τὸ ἀρθρ. 71 τοῦ Συντάγματος ἐπιβαλλόμενα διὰ τὴν ἔγκαιρον δημοσίευσιν τῆς περὶ ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως πράξεως, τοῦτο δὲ ἵνα ἀφεθῆ ἐλευθέρα ἢ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι. Πλὴν ὁμως δύναται κατασταλτικῶς, ἐφ' ὅσον ἤθελεν ἐκ τῶν ὑστέρων καταδήλως ἀποδειχθῆ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων καὶ συνθηκῶν, ὅτι οὐδόλως ὁ παραιτηθεὶς ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι, ἀλλ' ὅτι πράγματι ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀπὸ τῶν ἀνειλημμένων παρ' αὐτοῦ κατὰ νόμον ὑποχρεώσεων, νὰ θεωρήσῃ ὡς μηδέποτε ἐπελθὸν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διὰ παραιτήσεως λύσεως τῆς ὑπαλληλικῆς σχέσεως, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τῆς διαπιστώσεως ταύτης νὰ θεωρήσῃ ἀτονήσασαν τὴν συντελεσθεῖσαν αὐτοδικαίαν παραίτησιν ἣτις ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ἐκδοθεῖσα χωρὶς τὴν συνδρομὴν τῶν ὡς ἄνω νομίμων προϋποθέσεων, καὶ νὰ προέλθῃ εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῆς περὶ ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως πράξεως».

Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται διπλοῦν ἀποτέλεσμα: δὲν θίγεται ἢ ἄσκησις τοῦ συνταγματικοῦ δικαιώματος ἐφ' ὅσον ἡ προληπτικὴ ἐναντίον αὐτῆς ἐπέμβασις δὲν συγχωρεῖται. Προστατεύονται ὁμως καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Κράτους κατὰ πάσης ἀποπειρας καταδολιεύσεως. Ἡ προστασία ὁμως αὐτῆ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους, ἐπερχομένη ἐκ τῶν ὑστέρων καθ' ἣν στιγμὴν ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐκλογικῆς διαδικασίας ἔχει παύσει νὰ λειτουργῇ, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅτι παρεμποδίζει τὴν ἄσκησιν τοῦ συνταγματικοῦ αὐτοῦ δικαιώματος.

Ἐπομένει νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τῇ βάσει ποίων πραγματικῶν στοιχείων ἐθεωρήθη ὡς ὑπάρχουσα πρόθεσις καταδολιεύσεως εἰς τὴν στάσιν τῶν αἰτούντων.

Ἡ διοικητικὴ πράξις ἣ ὁποία εἶχε προσβληθῆ (δηλαδή ἡ ἀνάκλησις τοῦ διατάγματος περὶ ἀποστρατείας τῶν τέως ὑποψηφίων βουλευτῶν) ἐπεκαλεῖτο ἀπλῶς τὴν «διοικητικὴν ἔρευναν» ποὺ ἔγινε μετὰ τὰς ἐκλογάς, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέκυπτε, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Διοικήσεως, ὅτι τὰ Διατάγματα ἀποστρατείας τῶν αἰτούντων εἶχαν ἐκδοθῆ «ἀνευ τῶν νομίμων προϋποθέσεων». Φυσικά, ἡ αἰτιολογία αὐτὴ ἦτο, κατὰ κλασσικὸν τρόπον, ἀόριστος. Ἐν τούτοις, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δὲν ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἀκανθῶδες ζήτημα, ποῖα περιστατικά θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀποδεικνύοντα τὴν πρόθεσιν τῆς καταδολιεύσεως. Ἐρκέσθη νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς γνωστὰς ἀρχὰς περὶ ἐπαρκοῦς αἰτιολογίας τῶν διοικητικῶν πράξεων καὶ ἠκύρωσε τὰς προσβαλλομένας ἀνακλήσεις ὡς «ἀνεπαρκῶς καὶ ἀορίστως ἠτιολογημένας».

Αἱ αἰτήσεις λοιπὸν ἔγιναν δεκταί.

Ἡ νίκη ὁμως τῶν αἰτούντων ἦτο μόνον φαινομενική. Τὰ περιστατικά τὰ ὁποῖα ἐπιθανολογοῦν τὴν καταδολιεύσιν ἦσαν ἐπαρκῶς γνωστά: ὅλοι σχεδὸν οἱ ὑποψήφιοι (ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων) ἦσαν ἀνεξάρτητοι, εἰς οὐδένα συνδιασμόν γνωστοῦ κόμματος εἶχον περιληφθῆ, ἔλαβον ψήφους ἀριθμομένας εἰς τὰ δάκτυλα, ἢ καὶ καμμίαν, ἔδειξαν ἀδιαφορίαν διὰ τὴν τύχην τῆς ὑποψηφιότητός των, κ.λ.π. Ἀλλὰ τὸ δικαστήριον ἄφησε στὴν Διοίκησιν τὴν φροντίδα νὰ τὰ διαπιστώσῃ ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ συμπληρώσῃ μὲ αὐτὰ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀποστρατείας. Πράγμα τὸ ὁποῖον ἔπραξεν ἐν συνεχείᾳ ἡ Διοίκησις: συμμορφουμένη μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Σ. τ. Ε. συνεπλήρωσε τὴν αἰτιολογίαν καὶ ἀνεκάλεσεν ἐκ νέου τὰ διατάγματα τῆς ἀποστρατείας, τὰ ἀκυρωθέντα «δι' ἀνεπαρκῆ αἰτιολογίαν».

Σημειώνομεν ὅτι αἱ ἀποφάσεις αὐταὶ δὲν διέφυγαν τὴν κριτικὴν τῶν θεωρητικῶν, ἣ ὁποία ἠσκήθη ἀπὸ δύο ἀπόψεων:

α) ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς ἀπόψεως, ὅτι ἀγνοοῦν τὸ τεκμήριον νομιμότητος τῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, διὰ τοῦ ὁποίου προστατεύεται ἡ σταθερότης τῶν διοικητικῶν καταστάσεων, καὶ

β) ἀπὸ τῆς πρακτικῆς ἀπόψεως, ὅτι ὑπέβαλον, κατὰ τελευταίαν ἀνάλυσιν, μὲ τὸν ἐνοχλητικὸν τοῦτον ἔλεγχον τῶν ἐλατηρίων καὶ τῶν προθέσεων τῶν ὑποψηφίων, εἰς ἀπαράδεκτον περιορισμὸν τὴν ἄσκησιν ἐνός συνταγματικοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου, βασικοῦ διὰ τὴν λειτουργία τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος.

Φαίνεται ὅτι οἱ νεαροὶ ἀξίωματικοὶ δὲν ἐζήτησαν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κριτικὴν. Δὲν ἠσκησαν νέαν αἴτησιν ἀκυρώσεως, ἐφησύχασαν καὶ ἔστερξαν νὰ φέρουν ἐκ νέου τὰς ἐπωμίδας των...

Χωρὶς νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς κριτικῆς, σημειώνομεν ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, στὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ἀκολούθησε ἴσως, εἰς γενικὴν γραμμὴν, τὴν ἀρχήν, ὅτι «ἡ καταχριστικὴ ἄσκησις δικαιώματος δὲν ἐπιτρέπεται», ἀρχὴν ποὺ καθιερώνεται εἰς τὸ δίκαιον γενικῶς ἀλλὰ καὶ ἀναγράφει-

ται τώρα εις τὸ ἄρθρον 25 παρ. 3 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975. (Παραπέμπομεν στίς ὠραῖες παρατηρήσεις τοῦ τιμωμένου μὲ τὸν-ἀνά χεῖρας τόμον Καθηγητοῦ κ. Γ. Κ. Βλάχου, κατ' ἐξοχὴν εἰδικοῦ καὶ σοφοῦ μελετητοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων: Κοινωνιολογία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, β' ἔκδοσις, 1979, σελ. 123 — 1924 κ.ἄ.).

Ἐπίμετρον

Ὅπως ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, τὸ Ἀνώτατον Διοικητικὸν Δικαστήριον εἶχε χειρισθῆ κατὰ τὸν ἐκτεθέντα τρόπον τὸ ζήτημα τοῦ ἐλέγχου τῆς καταδολιεύσεως τοῦ νόμου εἰς τὸ πεδῖον τῶν διοικητικῶν πράξεων — πρό εἰκοσαετίας καὶ πλέον. Τώρα, τὸ καθεστῶς εἶναι διαφορετικόν. Εἰς τὸ ἄρθρον 56 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, ἔχει προστεθεῖ παράγραφος ὑπ' ἀριθμ. 4, ἡ ὁποία ὀρίζει τὰ ἑξῆς:

«Πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἢ στρατιωτικοὶ ἐν γένει, ἔχοντες ἀνηλημμένην κατὰ νόμον ὑποχρέωσιν παραμονῆς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον, δὲν δύνανται ν' ἀνακηρυχθοῦν ὑποψήφιοι οὐδὲ νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταί, διαρκούντος τοῦ χρόνου τῆς ὑποχρέωσεως αὐτῶν».

Διὰ ἄλλην μίαν φοράν, ἡ νομολογία ὑπῆρξεν ὁ ὁδηγός, ὁ δὲ συνταγματικὸς νομοθέτης ἠκολούθησε καὶ ἐρρῦθμισε κυρραρχικῶς τὸ θέμα. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι πόσον πολῦτιμος εἶναι ἡ λειτουργία αὐτῆ τῆς νομολογίας τοῦ Σ.τ.Ε., νὰ εἶναι ὁ πρωτόπóρος καὶ ὁ καθοδηγητῆς τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου. Εἰς τὴν νομολογίαν ἄλλωστε τοῦ Σ. Ἐπικρατείας καὶ δὴ εἰς τὰς ἱστορικὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1969 ὀφείλεται καὶ ἡ ἄλλη διάταξις τοῦ ἀρθρου 20 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, ἡ ὁποία καθερώνει τὴν προηγουμένην ἀκρόασιν τῶν διοικουμένων. Διάταξις ἱστορικὴ καὶ πολῦτιμος διὰ τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν εἰς μίαν δημοκρατίαν.

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ